

**Not: Bu makale basında yayınlanmıştır, kaynak ve aktarma için şunu yazın:
Zazaca Alfabe ve alfabetik sıralama. I. Uluslararası Zaza Dili Sempozyumu, 13-14
Mayıs 2011, Bingöl Üniversitesi Yay., ed. M. Varol, Bingöl 2012, 263-270.
Bu ise bir internet yayımıdır.**

Zazaca Alfabe ve alfabetik sıralama

Dr. Zülfü Selcan

1. Zazaca Alfabe

Burada açıklanan alfabe, yazarın, Zaza Dili'nin diyalektolojik farklılığının, çeşitli bölgelerden derlenen dil kayıtlarına göre fonolojide incelenmiş olan bilimsel *Grammatik der Zaza-Sprache* [Zaza Dili'nin Grameri]'ne dayanıyor. Aynı zamanda T. L. Todd'un grameri de gözönüne alınıyor (*A Grammar of Dimli*).

Zaza Dili'nin iki ana lehçesi vardır: Kuzey Lehçesi (KL), Güney Lehçesi (GL). Her iki ana lehçe çeşitli şivelere ayrılır.

Bu alfabe bilimsel gramerlerin bir sonucu olup Kuzey ve Güney Lehçesinin ortak yazımının temelini oluşturmaktadır. Temel prensip şudur: Zaza Dili'nin fonolojik sistemine dayanan bir alfabe, yabancı dillerden taklit edilenlerden daha önceliklidir. Yabancı dillerden alınan bazı harfler Zaza Dili'nin fonolojik sistemine aykırı olduğundan, telafuzu ve yazılı kullanımı zorlaştırıyor.

Onun için önünüzdeki bu alfabe, Zaza Dili'nin fonolojik kurallarına, hem Kuzey Lehçesinde, hem de Güney Lehçesinde, uygundur.s

Zaza Alfabeti, 8'i sesli ve 24'ü sessiz olan 32 temel harften ibarettir:

a, b, c, ç, (ç), d, e, ê, f, g, h, (h), ı, i, k, (k), l, m, n, o, p, (p), q, r, (r), s, ş, t, (t), u, ü, v, w, x, ẋ, y, z, ż

Bunlar şeklen iki gruba ayrılabilir: basit harfler, diakritik işaretli olan harfler. Bilimsel Zaza Alfabeti'nde bileşik harfler yoktur. 23 harf Türkçe'deki gibi telafuz edilir:

a, b, d, e, f, g, h, ı, i, k, l, m, n, o, p, r, s, ş, t, u, ü, v, ẋ, y, z, ż

Geriye kalan harfler telafuz ve kullanım bakımından aşağıda açıklanacaktır.

Açıklama:

Zazacanın bilimsel alfabeti ile taklit alfabetler ayırılmalıdır.

Bilimsel gramerin alfabeti:	<i>ṗ</i>	<i>ṫ</i>	<i>k̇</i>	<i>ż</i>	<i>ẋ</i>	<i>ṙ</i>	<i>ü</i>	<i>ı</i>	<i>i</i>
Taklit alfabetlerin yanlışları									
İngilizceden taklit:	<i>ph</i>	<i>th</i>	<i>kh</i>	<i>(zh)</i>	<i>(gh)</i>	-	-	-	-
Türkçeden taklit:	-	-	-	<i>j</i>	<i>ğ</i>	-	-	-	-
Kürtçeden (Kurmanca) taklit:	-	-	-	-	-	<i>rr</i>	-	<i>i</i>	<i>î</i>

Zazacada konuşulan *ṗ*, *ṫ*, *k̇*, *ẋ*, *ü* Kürtçe alfabede yanlış yazılıyor. Misal:

ṗêl yerine *pêl*, *ṫol* yerine *tol*, *k̇al* yerine *kal*,

axa yerine *axa*, *sare* yerine *sarre*, *lüye* yerine *luye* ... gibi.

1. c

c aynı yazılır, fakat KL ve GL'nde farklı telafuz edilir: KL [dz, dʒ], GL [dʒ]. KL'inde c kalın seslerden önce (a, e, ɪ, o, u) [dz-] olarak telafuz edilir, buna karşı ince seslerden evvel (ê, i, ü) ise [dʒ] olarak konuşulur.

Fakat GL'nde tüm seslilerden önce [dʒ] olarak telafuz edilir.

	KL	GL	
ca	[dʒa]	[dʒa]	yer
cew	[dʒew]	[dʒew]	arpa
cıl	[dʒil]	[dʒil]	yatak
cor	[dʒor]	[dʒor]	yukarı
cuşe	[dʒu'r:ɛ]	[dʒu'r:ɛ]	cura

2. ç

ç aynı yazılır, fakat KL ve GL'nde değişik telafuz edilir: KL [tʃ, tʃ], GL [tʃ]. KL'nde ç kalın harflerden önce (a, e, ɪ, o, u) [tʃ-] olarak konuşulur, buna karşı ince seslerden önce (ê, i, ü) [tʃ] olarak telafuz edilir.

Fakat GL'nde tüm seslilerden önce [tʃ] olarak konuşulur.

	KL	GL	
çay	[tʃaj]	[tʃaj]	çay
çerme	[tʃer'mɛ]	[tʃer'mɛ]	deri
çewres	[tʃew'rɛs]	[tʃew'rɛs]	kırk
çım	[tʃim]	[tʃim]	göz

3. k, p, t ile ƙ, ƀ, ƚ

k, p, t harf grubu Zaza Dili'nde ortaktır.

Misal: *kar* 'iş', *par* 'geçen yıl', *tari* 'karanlık'. Noktalı yazılan ƙ, ƀ, ƚ grubu sadece KL'nde vardır, bunların GL'ndeki karşılığı noktasız k, p, t dir.

	KL	GL	
ƙal	[k'al]	[kal]	yaşlı
ƙul	[k'ul]	([kul])	yara
ƙan	[k'an]	[ka'han]	eski
ƀit	[p'it]	[pit]	bebek
ƀin	[p'in]	([tin])	burundan konuşan
ƚol	[t'oɫ]	([taɫ])	(<i>badem</i>) acı
ƚole	[t'o'ɫɛ]	([pur])	kabuk
ƚısim	[t'ɪl'sim]	[tılı'sim]	sır

ƙ, ƀ, ƚ, sonuna h gelmeden ani şekilde telafuz edilirler. Buradaki alt ve üst noktalama, doğru telafuzu belirtmeye yarıyor. Bunlar GL'nde noktasız olarak kullanılır.

KL'nde bulunan eyektiv fonem varyantlarını, [k', p', t'], *kh*, *ph*, *th* şeklinde bileşik harflerle yazmak dört sebepten dolayı yanlıştır:

- Zazaca alfabe fonem temeli üzerine kurulur ve her fonem tek bir harfle yazılır.
- Bir fonemi bir harf yerine iki harfle yazmak (Almanca, İngilizce gibi), doğru okuma ve telafuzu karıştırıp zorlaştırır ve yazmada fazlalıktır.
- *h* harfi, *k*, *p*, *t* den sonra *h*'nin de ayrıca telafuz edilmesi intibasını gerektiriyor. Fakat durum tam tersinedir.
- *kh*, *ph*, *th* alfabetik sıralamada *k*, *p*, *t* sırasının sonuna aktarılarak yanlış sıralanıyor.

Buna karşı noktalı harflerde alfabetik sıralama doğru yapılmaktadır. ƙ, ƀ, ƚ noktalı harfleri *k*, *p*, *t* sırasında kalıyor.

4. r, ř

Zaza Dili'nde *r* ile *ř* ayırđedilir. *r*'nin uzatılan telafuzu *ř*'dir. Mesela KL'nde aşağıdaki ifadenin yazımında *r* ile *ř*'yi, anlamının karışmaması için, dikkatle birbirinden ayırmak gerekir.

Kelime başı: Kelime başında dzenli olarak *r* yazılmalıdır: *rast* 'doğru', *rew* 'erken', *ri* 'yüz, ehre', *ro* 'ruh', *rakerdene* 'açmak', *rokerdene* 'dökmek'.

Kelime ortası ve sonu: şayet iki kelime, ortasında ve sonunda bir kısa ve bir uzun *r* içeriyor ve benzer telafuz ediliyorsa, fakat değişik anlamı varsa, bunların ayırđedilmesi, yani *r* ve *ř* ile yazılması gerekir. Misal:

<i>sarê ma</i>	bizim insanlarımız	<i>sar</i> n
<i>sařê ma</i>	bizim başlarımız	<i>saşe</i> n
<i>serê ma</i>	üstümüz	<i>serê</i> (ma)
<i>seřê ma</i>	yaşımız, yıllarımız	<i>seřê</i> (ma)
<i>Strê mao.</i>	Sıra bizimdir.	<i>sire</i> n
<i>Sřê mao.</i>	Bizim sırimızdır.	<i>sır</i> n
<i>U boro.</i>	O sarışındır.	<i>bor</i>
<i>U boşo.</i>	O ekili değildir.	<i>boş</i>
<i>eve na tore</i>	bu şekilde	<i>tore</i> n
<i>eve na toşe</i>	bu ağ ile	<i>toşe</i> m
<i>Na hera.</i>	Bu eşektir.	<i>here</i> m
<i>Na heşa.</i>	Bu topraktır.	<i>heşe</i> m
<i>U ke êr bo</i>	O yiğit olsa	<i>êr</i>
<i>U ke êř bo</i>	O yırtılsa	<i>êř</i>
<i>U zuş zur keno.</i>	O şaşı yalan söylüyor.	<i>zuş</i> : <i>zur</i>
<i>Zere şiye zere</i>	Zere ieriye gitti.	<i>zere</i> : <i>zeşe</i>
<i>U Bor hêga keno boş.</i>	O kumral tarlayı boz yapıyor.	<i>bor</i> : <i>boş</i>
<i>İ Suri, dı suşi kerdı tamam.</i>	O (e) Kırmızı iki devir tamamladı.	<i>Suri</i> : <i>suşi</i>
<i>A Sure, suşe arde suşe ser.</i>	O (d) Kırmızı bir devir yaptı.	<i>Sure</i> : <i>suşe</i>
<i>U meste nê bêro bêro.</i>	O yarın değil öbürgün gelsin.	<i>bêro</i> : <i>bêro</i>
<i>Bırak eve bırak bırneno.</i>	Gizli dost testere ile kesiyor.	<i>bırak</i> : <i>bışak</i>
<i>Perunê ho binê perunê ho ke.</i>	Paralarını kanatların altına koy.	<i>peru</i> : <i>peşu</i>

Uzun *r* yi *rr* ile yazmak dört sebepten dolayı yanlıştır:

- o Zaza Dili'nin fonolojisi dikkate alınmadan yabancı dilden taklit edilmesi,
- o Zaza Dilinin fonolojisinde *aynı konsonantın çift olmaması* (Abbas, belli, cennet gibi),
- o *bir fonemi tek bir harfle yazma prensibine* aykırı olması,
- o alfabetik sıralamayı bozmasıdır.

5. s, ř

KL'nde *s* kalın seslerin önünde bulunur (*a, e, ı, o, u*). Misal: *saşe* 'baş', *ser* 'üst', *sire* 'sıra', *sur* 'kırmızı'. Buna karşı ř ise ince seslerden öncedir (*i, ê, ü*). Misal: *řêr* 'aslan', *řirên* 'tatlı', *şütene* 'yıkamak'.

Birçok kelimenin başında, ortasında ve sonunda KL'ndeki *s*'nin karşılığı GL'nde ř'dir:

KL	GL	
sar	şar	insanlar
seker	şeker	şeker
sıma	şıma	siz
vêsan	vêřan	a
têsan	têřan	susuz
gos	goş	kulak
hes	heş	ayı
vas	vaş	ot

6. z, ẓ

Bir kısım kelime KL'ndeki z GL'nde ẓ olarak telafuz edilir. ẓ'nin kullanımı ile kelimenin kökünün aynı kalmasına yarıyor ve böylece gramatik bağların görünmesini kolaylaştırıyor.

KL	GL	
ẓil	zil	zil
ẓê	zey	gibi
ẓêde	zeyde	fazla
ẓü, zu	ẓu, zu; zew, ẓew	bir

Türkçeden alınıp Zazaca'nın yazımında kullanılan j [ʒ] Zaza Dili'nin fonolojik düzenine aykırıdır, çünkü kelime kökünü değiştiriyor. Buna karşı ẓ kullanılıncaya, kelimenin kökü aynı kalıyor. Misal:

z - ẓ		z - j		
KL	GL	KL	GL	
laz	laẓ	laz	laj	oğul
laẓi	lazi	laji	lazi	oğullar
roze	roẓ	roze	roj	gün
roẓi	roj	roji	roj	günler
bize	bız	bize	bız	keçi
bıẓi	bızı	bıji	bızı	keçiler
ẓil	zil	jil	zil	filiz
ẓêde	zêde	jêde	zêde	fazla

Birinci sütuna bakılıncaya, kelime kökünün, KL ve GL'nde benzer harf çifti z-ẓ ile açık farkedildiği ve değişmediği görülür. Buna karşı ikinci sütunda ise kelimenin kökü birbirine benzemeyen z-j harfleri yüzünden değişiyor. Misal: *jil* : *zil*, *jêde* : *zêde*, ... vs.

Bu misallerden çıkan sonuca göre, j'nin kullanımı Zaza Dili'nin yazımı için sorunludur ve dolayısıyla uygun değildir.

7. x, ẓ

x, ẓ harfleri Zaza Dili'nde ortak olarak [x] ve [ɣ] diye telafuz edilirler. [x] ile [ɣ] nin ses benzerliği burada harf benzerliğine yansıyor: x, ẓ.

Misal: *xal* 'dayı', *aẓu* 'zehir', *xax* 'organ (vücut)'.

ẓ'nin kullanımı burada *ses ve harf benzerliği prensibine* ters düşmekte: x : ẓ. Onun için Zaza Dili'nin yazımında ẓ yi kullanma sistematik sebepten dolayı yanlıştır.

8. h, ħ

Bazı kelimelerde KL'nin h'si GL'nde farklı telafuz edilip ħ olarak yazılmaktadır. Buna özellikle Siverek und Çermik'te rastlanılır (bk. Todd).

KL	GL	
hes	ħeş	ay
helal	ħelal	helal
heram	ħeram	haram
heşt	ħeşt	sekiz
hêf	ħeyf	öç
heywan	ħeywan	hayvan

Alt noktalı ħ'de de kelimenin kökü aynı kalıyor. Aslında noktalı h'den vazgeçilebilir. ħ yerine noktasız h kullanılıncaya ne telafuzda, ne de yazımda bir sorun çıkmaz.

9. e, ê

Zaza Dili'nde kalın e [ɛ] ile ince ê [e] arasında ayırđedilir. Misal:

<i>des</i>	on
<i>dês</i>	duvar
<i>pere</i>	para
<i>pêre</i>	akraba kesimi
<i>merde</i>	öli
<i>mêrde</i>	koca
<i>bide</i>	ver
<i>bidê</i>	verin
<i>vaze</i>	söyle
<i>vazê</i>	söyleyin
<i>saşe</i>	baş
<i>sařê mı</i>	başım
<i>zeşe</i>	karın
<i>zeřê mı</i>	karnım
<i>restene</i>	kavuşmak, olgunlaşmak
<i>rêstene</i>	iğirmek (yün)
<i>U kare nêkeno.</i>	<i>O kâr etmiyor.</i>
<i>U karê nêkeno.</i>	O bir iş yapmıyor.
<i>Cinke guret.</i>	Kadın aldı.
<i>Cinkê guret.</i>	Bir kadın aldı.
<i>Nu pêro pero.</i>	Bunun hepsi paradır.
<i>U bêro bero.</i>	O gelsin götürsün.
<i>Barê genım bare ke.</i>	Bir yük buğdayı payla.

10. u

Bu harf ortaklaşa kullanılır. Misal:

KL	GL	
muye	mu	kıl
gule	gulu	göl
suke	suk	şehir
sur	sur	kırmızı

Bazıları kısa *u*'nun yanında ayrıca bir *û* kullanmaktadır. Burada şunu belirtmek gerekir: Zaza Dili'nin fonolojisinde seslilerde *uzun-kısa ayırımı* yoktur. Zazaca'da sesliler düzenli olarak kısadır. Yanlış olarak kullanılan *û* yabancı dilin taklididir ve Zazaca ses sistemine uygun değildir.

Zaza Dili'nin Alfabeti

	Zaza Dili'nin Alfabeti	
A a	adır, astare, asmên, azna, bira, zama	
B b	bar, bari, berz, bın, bi..., bostan, buri	
C c	ca, cemed, cil, cor, cuşe, vilence cêr, ciran, cütene	penc, sinc penci, sinci
Ç ç	ça, çay, çerme, çım, çogane, çor, xonça, pırç, çê, çêver, çi, çite, çü	rêçe, qurç rêçi, qurçi
Ç ç	çem, çeke, çik, çiraene	
D d	dare, dere, dende, dendike, hurdi, hard, kud, kod	
E e	ez, ewro, des, pere, meşe, restene, bare, asme	cinıke, çêneke, guke
Ê ê	dên, bêro, dês, pêre, mêrik, rêstene, dismê(n), asmê(n)	cinikê, çênêkê, gukê
F f	famila, fek, fiştan, kafe, kufe, kef, çêf, lif	
G g	ga, game, goze, guk, gegane, legane, hayig, leng, xag	
H h	helal, heram, hes, hêrs, hak, hard, hewr, herey, hêni, hira, husk	
Ĥ ĥ	ĥelal, ĥeram, ĥeş, ĥêrs	
I i	pır, pırıke, kınitene, sımıtene, sıkıtene, senık	
İ i	ita, isot, işıge, iştiri, ciniye, pistene, heli, teli, tari, kardi	
K k	kam, kar, kay, kardi, kerge, kılm, koli, sakil, suke, koke, pak	
Ķ ķ	ķalık, ķal, ķoçıke, ķan, ķul, ķır	
L l	la, lew, lınge, lal, lêl, lule, sale, sole, sulıle, pil, pol, pul	
M m	mae, manga, merge, mir, simer, vame, bom, xam	
N n	name, nerm, nê, nêzdi, nisan, sane, sone, non, bon	
O o	ostine, orozi, ostor, osin, ordege, kor, por, do, ko	
P p	pak, pey, par, poş, pırıke, gepe, dilapa, lope, tope, sop, çip, lop	
Ĥ ĥ	ĥın, ĥıt, ĥız, ĥızange, ĥêl, ĥon, ĥonc	
Q q	qese, qey, qeyde, qır, qor, beqe, haqe, haq	
R r	tore, gore, pere, zur, bor, bırak, rast, rae, rew, ri, ron, rut, ara, vırare, bar, dar	
Ř ř	şore, şofe, şefe, şur, şof, şırak, şır, şır, şır, şır, şır, şır, şır, şır	
S s	se, senık, sipê, sur, sıst, tose, tusk	sar, seker, vêsan, têsan, hes, vas
Ş ş	şêne, şêr, şındor, şıye, şütene, şüane	şar, şeker, vêşan, têşan, heş, vaş
T t	tari, teli, teng, ters, têl, torge, litene, vatene, hit, pêt	
Ṭ ṭ	ṭol, ṭolıke, ṭolde, ṭole, ṭon, ṭıye	
U u	uşire, uskıra, uza, buri, bulxur, puxır, aXu, çeku, çekçeku, seku	
Ü ü	düri, dürvin, dünıke, lüye, tüye, şütene, parşüye, berşü, çü, dü	
V v	va, veng, verg, veyve, velg, sova, sovın, dêv, hev	
W w	wae, waştiye, wair, wele, dewe, sewe, cew, lew	
X x	xal, xalcınıye, xam, xelê, xone, paxır, toxım, waxt, ax, kax	
Ẃ ẃ	ẃelet, ẃeriv, ẃezal, ẃezev, aẃa, aẃu, boẃe, baẃ, çaẃ, xaẃ, xêẃ	
Y y	ya, yaraniye, yene, yemis, tüye, muriye, huy, pey	
Z z	zar, zerd, zof, zor, zu, zur, zuze, kuze, kuz,	zu, laz ds, torzin sv, vızêr sv
Ẓ ẓ	ẓêde, ẓil, ẓiare, ẓüa, ẓüane,	ẓü, laẓ sv, torzên ds, vızêri ds

2. Zaza Dili'nde alfabetik sıralama

Bir dilin yazılı kullanımında alfabetik sıralama genel olarak alfabe sırasına göre yapılır. Burada izah edilen alfabetik sıralama, Zaza Dili'nin fonolojik sisteminden çıkarılan bir sonuç olup, *sözlük, kelime listesi* ve *alfabetik düzenlemenin* hazırlanması için bir temel teşkil ediyor.

Zazaca ile Türkçe arasındaki fonolojik farklılıklar yüzünden Zaza Dili'nin Türkçe'ye göre sıralanması sorunludur ve dolayısıyla uygun değildir.

Sıralama, yukarıda bulunan Zaza Alfabeti'nin harf sırasına göre yapılır. Burada *x* ile *ḫ* harfleri birbirinden ayrı olarak sıralanır. Şu sekiz harf çifti beraber olarak sıralanır: *ç/ḫ, h/ḫ, k/ḫ, p/ḫ, t/ḫ, r/ḫ, s/ḫ, z/ḫ*.

Kısaltmalar: *n* (eril, maskulin), *m* (dişil, feminin)

ç, ḫ

ḫ sıralamada ç gibi işlenerek sıralanır. Misal: *ḫeke, ḫem, ḫik*.

ḫekḫeku <i>m</i>	ḫekirge
ḫeke <i>m</i>	silah
ḫeket <i>n</i>	ceket
ḫem <i>n</i>	nehir
ḫenik <i>n</i>	ḫene
ḫi <i>n</i>	eşya, mal
ḫik <i>n</i>	kıvılcım
ḫile <i>m</i>	kil

h, ḫ

ḫ sıralamada h gibi işlenerek sıralanır. Misal: *ḫelal, ḫerf*.

hefte (ḫefte) <i>n</i>	hafta
ḫelal (helal)	helal
her <i>n</i>	eşek
heram (ḫeram)	haram
ḫerf (herfe) <i>m</i>	harf

k, ḫ

ḫ sıralamada k gibi işlenerek sıralanır. Misal: *ḫalık, ḫan*.

kaleke <i>m</i>	yan (<i>vücut</i>)
ḫalık <i>n</i>	dede
kam	kim
ḫan	eski
kar <i>n</i>	iş

p, ḫ

ḫ sıralamada k gibi işlenerek sıralanır. Misal: *ḫıdı, ḫın, ḫon*.

par	geçen yıl
pêro	hepsi
ḫıdı <i>n</i>	diş eti
pır	dolu
ḫın	burundan
	konuşan
pil	büyük
pol <i>n</i>	yama
ḫon	yassı
potene	pişirmek

t, t̄

t̄ sıralamada t gibi işlenerek sıralanır. Misal: t̄ol, t̄olde, t̄om, t̄on.

tire <i>m</i>	oklava, mil
t̄ol (t̄al)	boş
t̄olde <i>n</i>	görünmeyen yer
toli	tavlı
t̄om (t̄am)	tat
tomete <i>m</i>	töhmet
ton <i>n</i>	ton
t̄on <i>n</i>	ilik

r, r̄

r̄ sıralamada r gibi işlenerek sıralanır. Misal: sar̄e, ser, ser̄e.

bor	sarışın
bor̄	ekili olmayan
gore	göre
gōre	dış ağıl
here <i>m</i>	dişi eşek
hēre <i>m</i>	toprak
sar	el, alem
sar̄e <i>n</i>	baş
ser	üst
ser̄e <i>m</i>	yıl
sero	üstte
sır̄ <i>n</i>	sır
sire <i>n</i>	sıra
tore <i>n</i>	şekil
tōre <i>m</i>	ağ
zur	yalan
zur̄	şaşı

s, ş

ş sıralamada s gibi işlenerek sıralanır. Misal: ş̄em, ş̄ên, ş̄êr, ş̄ıma, ş̄irên, ş̄iye, ş̄üane, ... vs.

sami (ş̄ami) <i>m</i>	akşam yemeği
sanıke (ş̄anıke) <i>m</i>	masal
sar (ş̄ar) <i>n</i>	el, alem
seker (ş̄eker) <i>n</i>	şeker
seme (ş̄eme)	cumartesi
senık (ş̄enık)	az
sewe (ş̄ewe) <i>m</i>	gece
ş̄em (s̄em) <i>n</i>	gümüş
ş̄ên (s̄ên)	şen
ş̄êr (s̄êr) <i>n</i>	aslan
ş̄ıma (ş̄ıma)	siz
ş̄ımş̄êr (ş̄ımş̄êr) <i>n</i>	kılıç
ş̄ıt (ş̄ıt) <i>n</i>	süt
ş̄ıma <i>m</i>	sima
ş̄irên (s̄irên)	tatlı
ş̄iye (s̄iye) <i>m</i>	gölge
suse <i>n</i>	şişe
sur	kırmızı
sulile <i>m</i>	yaban üzümü
soe <i>m</i>	elma

suzi <i>n</i>	sızı
şüane <i>n</i>	çoban
şüye (süye) <i>m</i>	dağ sırtı
şütene (sütene)	yıkamak
asme (aşme) <i>m</i>	ay (<i>Astr.</i>)
husk (huşk)	kuru
isot (ışot) <i>n</i>	biber
meste (meşte)	yarın
tek, zêde	tekil, çoğul
dês <i>n</i>	duvar
dêşi	duvarlar
gos (goş) <i>n</i>	kulak
goşi	kulaklar
hes (heş) <i>n</i>	ayı
heşi	ayılar
kas (kaş) <i>n</i>	yamaç
kaşi	yamaçlar
vas (vaş) <i>n</i>	ot
vaşi	otlar
wes (weş) (<i>m</i>)	sağ, hoş
weşi	sağlar

z, z

z sıralamada z gibi işlenerek sıralanır.

Misal: zên, zil, zü, bozi, tizi, sozi, suzi, gozi, rozi, lazi, ...vs.

zên (zên) <i>n</i>	at semeri
zil (zil) <i>n</i>	filiz
zü (zu, zew)	bir
bozi (bozi, bazi) <i>n</i>	kol
hengazi (hengazi) <i>m</i>	karasaban
tizi (tizi) <i>m</i>	güneş
sozi (sozi) <i>m</i>	ekmek sacı
suzi (suzi)	sızı
tek, zêde	tekil, çoğul
goze <i>m</i>	ceviz
gozi	cevizler
roze <i>m</i>	gün
rozi	günler
laz (laz) <i>n</i>	oğul
lazi	oğullar
lez (lez) <i>n</i>	mücadele
lezi	mücadeleler
piz <i>n</i>	kazık
pizi	kazıklar
kuz <i>n</i>	testi
kuzi	testiler

İlk ilan: Berlin, 05.11.2011

Genişletme: Mamekiye, 19.04.2020